

HLA SA TEL

ZPRAVODAJ
MĚSTSKÉ
ČÁSTI
PRAHA 15

ČÍSLO
2020
ROČNÍK 26
NEPRODEJNÉ

6

WWW.PRAHA15.CZ

Pracují mezi námi
Ing. Dana Benešová, Ph.D.
Když koníčkem je kůň

**Hlasujte o návrzích
ve 2. ročníku
participativního rozpočtu**
Do soutěže občané přihlásili
celkem deset návrhů

MLÝNSKÝ KÁMEN Z MOUCHOVA MLÝNA

VÍCE O NĚM V POHÁDKOVÉM
PŘÍBĚHU O VODNÍKOVI

Z HISTORIE

Z historie Horních Měcholup VI. Soumrak obce a plynový obr

Poválečné dvacetiletí bylo pro Horní Měcholupy ve znamení stavebního rozkvětu. Část někdejších pozemků velkostatku byla rozprodána na 150 parcel rodinných domů, díky čemuž se obec velmi rychle rozrostla o desítky nových staveb. Po válce žilo v Měcholupech 570 lidí a stálo zde lehce přes sto popisných čísel. Před koncem 70. let už zde bylo asi 240 rodinných domů.

Stavělo se tedy rychle, hůř na tom bylo zázemí, zejména nedostačující kanalizace, časté problémy s výpadky elektřiny, dále mnohde chyběly upravené povrchy vozovek, které se za dešťů měnily v bahnitě říčky a byly dlouho zpevňovány pouze škvárou. Navíc v roce 1952 armáda přidělila k obci posádku protiletadlových dělostřelců, jejichž těžká vojenská technika ničila i ty dosud slušnější silnice (vojáci zde sídlili do září 1960).

Vymírání řemesel

Chyběly okrasné či ovocné stromy, chodníky, starší domy navíc citelně chřadly, někdejší chlouba obce, zámeček, tehdy již státní statek, rok od roku ztrácel svůj nedávno ještě tak vznešený novogotický kabát. Na konci 50. let byly alespoň některé z hlavních tahů vyasfaltovány (spojnice s Hostivaví, kterou tehdy ještě byla dnešní Lochotínská ulice, a silnice do Petrovic, tj. dnes již sídlištěm přerušovaný úsek

ulic Bolevecká – Edisonova). Přesto pan kronikář Zdeněk Oplt i v 60. letech připomíná, že kvůli zemědělské technice i tyto vyasfaltované silnice připomínaly spíše bahnitě polní cesty. Stále také chybělo autobusové spojení se sousední Hostivaví (či tramvajové, o němž se nějakou dobu též uvažovalo) a tím také s Prahou. Alespoň byl vybudován chodník k železniční zastávce, kde vznikla i budova pro zaměstnance dráhy (přes dráhu k Dolním Měcholupům ještě stával kamenný most, který byl později stržen kvůli elektrifikaci trati). Obci se poprvé rozezvučel obecní rozhlas, byla také otevřena první pošta, a to v Bolevecké ulici čp. 92 (během budování sídliště se roku 1987 přestěhovala do bytových prostor v dnešní ulici Janovská čp. 402). Slovo má pan kronikář: „Další zarážející skutečností je ta věc, že čím více se obec rozrůstá co do počtu stavení a tím samozřejmě i do počtu obyvatel, tím v obci ubývá obchodů. Ještě v roce 1952 měla obec čtyři obchody, z toho tři smíšeným zbožím a jedno řeznictví, avšak na konci roku 1959 zbyly dva obchody se smíšeným zbožím a jedno řeznictví zůstalo, z čehož byl později (1/2 roku) druhý obchod uzavřen (konzum na Vartě). Zkrátka čím více domů a lidí, tím méně obchodů k uspokojení potřeb obyvatel,“ píše pan Oplt a dodává, že po odchodu řemeslníků do důchodu zanikly v obci i živnosti jako holičství nebo ševcovství. Poměrně kritickému kronikářovu oku neušel

Hornoměcholupská náves a v pozadí obrovský tubus plynojemu, 70. léta

Pohled do vilové zástavby Horních Měcholup (ulice Kožlanská, foceno od křižení s ulicí Ke Statku a pohled je směrem do Holoubkovské)

Měcholupská pošta dlouho fungovala ve vile v Bolevecké ulici čp. 92

ani zarůstající parčík kolem pomníku, jehož neudržování vytýkal zejména mladým občanům.

Konec čtyřicátých let a následná padesátá znamenala také pokles zájmu o kulturu, která vyžadovala silně tendenční politické směřování. Z přirozených důvodů (zakládání rodin a nedostatek volného času) zanikl divadelní spolek mladých herců nesoucí jméno K. H. Borovského, k nadšenému budování socialismu pochopitelně neměla mnoho co říct ani obec baráčníků a dle slov pana kronikáře lidé stále častěji mířili za zábavou raději do Petrovic nebo Dolních Měcholup. „Jinak byly pořádány taneční zábavy a společenské plesy, které ovšem nemohou nahradit osvětu v plném rozsahu a poslání,“ píše kronikář Opl. „Ta měla ve zdejší obci bohatou tradici, co se týče divadelních představení přinášejících zábavu a poučení v pravém smyslu poslání osvěty.“

Připojení ku Praze

Věci se začaly obracet k lepšímu v šedesátých letech. Měcholupy do nich vstoupily se zbrusu novou požární zbrojnicí u státního statku, s opraveným rozvodem elektřiny (a spuštěním nové transformační stanice, která převáděla proud o vysokém napětí a zásobovala nejen Měcholupy, ale také Hostivař), novinkou byly též cedulky s názvy ulic, zlepšovaly se chodníky i kanalizace, byl vyčištěn rybník na náměstí a nutnou rekonstrukcí prošlo i veřejné osvětlení.

V roce 1967 začal parlament republiky znovu projednávat rozšíření dosavadní Prahy, výsledkem čehož byl zákon o hlavním městě Praze č. 111/1967 Sb. Díky němu se 1. ledna 1968 k městu připojilo jedenadvacet okolních obcí, a to včetně našich blízkých i vzdálenějších sousedů, tj například obcí Háje, Chodov, Kyje, Dolní Měcholupy, Petrovice nebo Štěrboholy. Horní Měcholupy byly připojeny k obvodu Prahy 10, zároveň si ale (stejně jako ostatní nově připojené obce) ponechaly vlastní místní národní výbor. Rozloha Prahy tak vzrostla na takřka 300 km² a přibýlo necelých sedmdesát tisíc obyvatel (v Měcholupech žilo tehdy 933 lidí). Díky tomu se také obce konečně připojila k městské hromadné dopravě, od 30. září 1968 sem zajížděla autobusová linka 154.

Ačkoliv připojení ku Praze kvitovali občané obce s radostí, v důsledku měl tento fakt už o pár let později pro historické centrum obce přímo fatální následky. Tomu se ale budeme věnovat až v následujícím dílu našeho seriálu. Teď zůstaneme ještě v roce 1968, kdy také došlo k uskutečnění projektu, kterým se načas obec zapsala do dějin – nejen – hlavního města.

Plynový obr

V roce 1962 úředníci rozhodli, že se v Horních Měcholupech na severním pozemku nedaleko železnice vztyčí monumentální (a zároveň poněkud monstrózní) stavba obřího plynojemu typu MAN (zkratka ze slov podle jejího vynálezce, německé továrny Maschinenfabrik

– Augsburg – Nurnberg). Jednalo se o suchý plynojem, který již nepoužíval dosud běžně budovanou vodní nádrž s plovoucím zvonek, ale pohyblivý píst. Ale především šlo o vůbec největší stavbu svého druhu v celém Československu, ba dokonce o jednu z největších na světě – nechala za sebou i předchozí dva obrovské plynojemy v Michli a ve Vysočanech. Ostatně právě požár michelského plynojemu rozhodl o výstavbě měcholupské plynárny, paradoxně byla místní lokalita vybrána z důvodu tehdy ještě malé hustoty zástavby.

Pod obrovským pístem se těsnalo až 300 000 m³ svítíplynu, který se vyráběl nízkotlakým cyklickým štěpením benzínu. Průměr sloupovité stavby měřil 67,6 m (tvarově se jednalo o dvacetičtyřstěn) a výška dosahovala neuvěřitelných 106 m. Pro srovnání: Nuselský most má výšku 42,5 m, Petřínská rozhledna 65,5 m. Dělníci stavbu dokončili v roce 1968, spolupracovaly na ní mimo jiné Vítkovické železárny, Hutní montáže Ostrava nebo ČKD. Více se tomuto tzv. suchému plynojemu věnoval odborník Rudolf Novák: „Plyn byl uskladněn v prostoru pod pístem, který se pohyboval nahoru a dolů podle množství uskladněného plynu. Píst byl těsněn po obvodu plátným žlábkem naplněným olejem. Olejová čerpadla dopravovala těsnicí olej z podzemních nádrží do prostoru nad pístem, odkud stékal po stěnách dolů a zachycoval se v těsnicím žlábkem a mazal stěny plynojemu. Na píst bylo možno sestoupit po skládacím žebříku nebo sjet dolů ve výtahovém koši.“

První část plynárny (jedna řada krakovací stanice) byla uvedena do provozu 27. února 1968. Už v květnu ale musel být kvůli mnoha poruchám provoz zastaven, a to jak v plynárně, tak v suchém plynojemu, znovu byl obnoven v říjnu (plynojem začal plnit účel až v listopadu následujícího roku). I tak se další závady projevovaly ještě několik měsíců.

Velikost stavby plynojemu je nejlépe patrná na pozadí části Hostivaře a sídliště Hornoměcholupská z pohledu současné Švehlovy ulice

Díky velké vytíženosti a množství zaměstnanců začala v roce 1977 k plynárně dokonce zajíždět autobusová linka s číslem 101 (do té doby končící v Hostivaři).

Demolice plynojemu

Monumentální stavba bohužel nesplnila očekávání, resp. technické potíže ji trápily i nadále. Ještě před dokončením se ukázalo, že základy nestačí na váhu strojů, zejména kompresorů od ČKD, a musely se předělávat. Navíc těsnicí hmoty prosakovaly do spodních vod, což vedlo k nebezpečné ekologické situaci (1971), jejíž následky se řešily mnoho let; další závažná nehoda se stala v roce 1978, kdy prasklo plechové dno plynojemu.

Obrovská stavba, jež dominovala krajině z obrovské dálky, nakonec fungovala pouhých třináct let, než byl provoz plynojemu zastaven (hlavním důvodem nebyla poruchovost, ale postupný přechod ze svítíplynu na zemní plyn). Tím hornoměcholupská technická chloubka skončila. Jak však pan Novák ve svém článku Konec obra (měsíčník U Plynárny 500, č. 11, 2006) dodává, končila rovněž netradičně: „Demolice byla sama o sobě významným technickým dílem. Plášť plynojemu byl rozebírán od spodu a pomocí hydraulických zdvihadel postupně spouštěn dolů. Vrchní část plynojemu byla využívána ještě nějaký čas jako skladiště.“

Demolice plynového obra byla sice po pouhých třinácti letech provozu zklamáním, ovšem v době jejího průběhu už bylo rozhodnuto o mnohem zásadnější demolici. Takové, která navždy změnila podobu Horních Měcholup. K té se dostaneme zase v dalším dílu našeho seriálu.